

Pernička, Radko Martin

Další etapa výzkumu na žárovém pohřebišti z doby římské u Šitbořic

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1969, vol. 18, iss. E14, pp. 282-284

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109883>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Byly zde získány ovalené okraje svísele rýhovaných i nezdobených tuhových situl, svísele rýhované střepy z výdutě a zlomky misky esovitě profilace. Dále zde byl získán cihlově červený střep s plastickým výčnělkem, jehož materiál je promíšen zrny písku. Celkově má střep halštatský charakter. Jeho přítomnost však nepřekvapuje, neboť s keramikou halštatských tvarů se setkáváme i na jiných laténských sídlištech.³

Materiál zjištěný na výše popsaných lokalitách lze datovat přibližně do časového období 2.—1. stol. př. n. l.

*

Oblast východně řeky Moravy⁴ měla v době laténské patrně poněkud odlišný vývoj než centrální moravské území. Z tohoto území mimo jiné dosud zcela schází keltské hroby. Je možné, že se zde udržuje starší halštatské obyvatelstvo i v průběhu doby laténské. Zdá se, že nové hrobové celky ze Slavkova (okres Uherské Hradiště)⁵ spíše vykazují vztah k tomuto obyvatelstvu, a že nejsou keltskými hroby. V posledních stoletích před našim letopočtem dochází k šíření keltského osídlení i do okrajových území, původně neokupovaných — tedy i do oblasti východně od řeky Moravy. Osídlení se soustřeďuje podél vodních toků, především z Poolšavi. Do hornatých oblastí tohoto území však keltské osídlení patrně neproniklo. Na tomto území, geograficky navazujícím na přilehlé území slovenské, je možno počítat s osidelním púchovské kultury. Její zásah na moravské území je doložen v okolí Nové Jičína,⁶ v poslední době i v námi sledované oblasti.⁷ Keltská sídliště v Poolšavi⁸ a nálezy keltských mincí na tomto území⁹ (obr. 9) nesporně potvrzují názor K. Ludíkovského o tom, že Morava měla se Slovenskem v době laténské spojení Pováříím.¹⁰ Dosavadní nálezy však dovolují, abychom toto spojení předpokládali pouze pro mladé laténské období, z čehož plyne, že tato spojnice ústila do území okupovaného již púchovskou kulturou.¹¹

Nově zjištěná sídliště na katastrálním území Slavičina nám nejen rozšiřují počet keltských sídlišť na východní Moravě, ale především doplňují podstatné doklady o spojení Moravy se Slovenskem v době laténské a upřesňují nám jeho směr.

M. Čížmář — S. Stuchlík

Die neuen latènezeitlichen Siedlungen im Vlaragebiet. Im Katastergebiet von Slavičina (Kreis Gottwaldov) wurden fünf latènezeitliche Siedlungen festgestellt. Sie werden ins 2.—1. Jh. v. u. Z. datiert. Die Funde sind für die Bestätigung der Verbindung Mährens mit der Slowakei, entlang der Flüsse Olšava und Vlára, in der jüngeren Latènezeit bedeutend.

Další etapa výzkumu na žárovém pohřebišti z doby římské u Šitbořice

V roce 1968 bylo možno uskutečnit další etapu výzkumu žárového pohřebiště z doby římské na katastru obce Šitbořice (lokality Šitbořice I) v severní části břeclavského okresu a navázat tak po několikaletém přerušení na dřívější úspěšný výzkum této lokality.¹ Výzkum sám, který řídil autor této zprávy, byl stejně jako dříve prováděn v rámci terénní výzkumné činnosti katedry prehistorie na filosofické fakultě brněnské university. S devíti dělníky a za účasti laborantky ústavu paní Marty Brabcové byla v době od 19. srpna do 13. září 1968 na poli ležícím podél jihozápadní strany polní cesty prozkoumána celkem plocha 523,7 m².

³ K. Ludíkovský, Keltské sídelní stavby v Jaroměřicích nad Rokytnou, Sborník AÚ ČSAV pob. Brno II (1963), str. 59 ad., tab. 18; *tjž.* Výzkum laténského sídliště ve Velkých Hostěrádkách, PV 1960 (1961), str. 78.

⁴ Máme na mysli celou oblast východně řeky Moravy až po její ohyb u Kroměříže, severněji pak pouze hornaté území Hostýnských a Vsetinských vrchů a Moravskoslezských Beskyd.

⁵ J. Panělík, Laténské břitvační pohřebiště u Slavkova, okres Uherské Hradiště, PV 1966 (1967), str. 35 ad.

⁶ J. Král, Zarchaovací výzkum na sídlišti púchovské kultury v Kojetíně, okr. Nový Jičín, PV 1961 (1962), str. 72; *tjž.* Zjišťovací výzkum na sídlišti púchovské kultury v Kojetíně, okr. Nový Jičín, PV 1962 (1963), str. 50 ad.

⁷ Nepublikovaný výzkum OM Gottwaldov ve Svatém Štěpáně, okres Gottwaldov. Děkujeme V. Dohnalovi za poskytnutou informaci.

⁸ Soupis sídlišť podává E. Šimek, Poslední Keltové na Moravě, 1958, str. 104 ad., obr. 3. Doplněno o sídliště ve Velkém Ořechově, okres Gottwaldov (obr. 9, lokalita č. 6) a v Kladně-Zlíně, okres Gottwaldov (obr. 9, lokalita č. 7). Ve Velkém Ořechově prováděl výzkum V. Dohnal, sídliště v Kladně-Zlíně zjistil V. Švihálek. Děkujeme jim za poskytnuté informace.

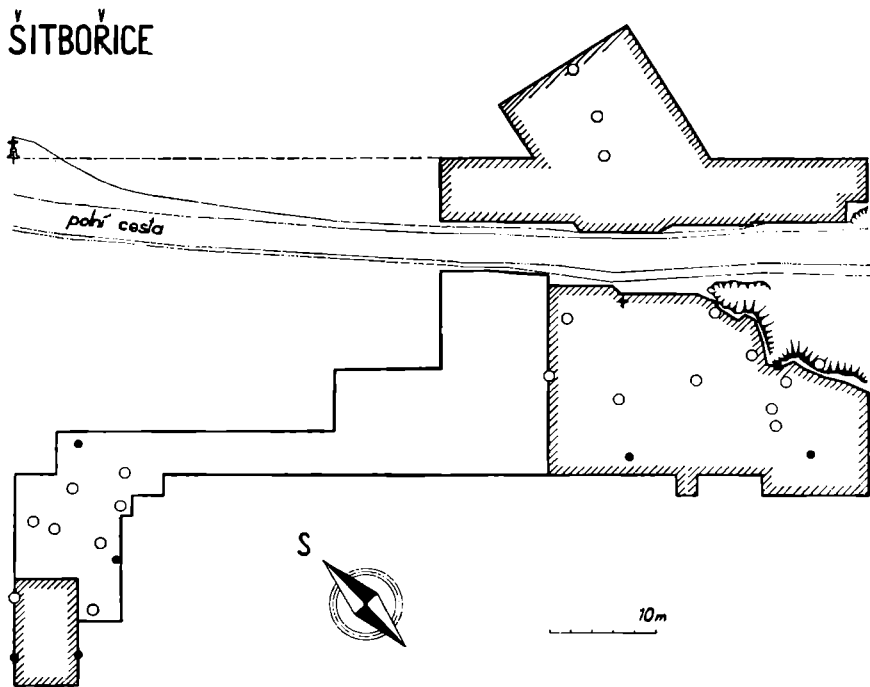
⁹ J. Filip, Keltové ve střední Evropě, 1956, obr. 71, 72.

¹⁰ K. Ludíkovský, Ploché keltské pohřebiště v Mikulčicích u Hodonína, Sborník ČSSA 2 1962, str. 270.

¹¹ Rozsah púchovského osídlení uvádí K. Pieta, Púchovská kultura, Zprávy ČSSA VIII 1960, str. 4, 35.

¹² Viz předěžné zprávy otištěné v SPPFBU E 6 (1961), str. 225; E 7 (1962), str. 95—98, obr. 10; E 8 (1963), str. 133—140, obr. 13 a 14; E 10 (1965), str. 357—360, obr. 8, tab. VII a VIII.

Podle situace zjištěné při předcházejícím výzkumu (kdy byl těsně na severozápadní hranici zkoumané plochy odkryt popelnicový hrob č. 22 a další hroby v západněji položené sondě C)² bylo možno očekávat výskyt nových žárových hrobů především v prostoru mezi oběma již prozkoumanými plochami. Proto jsem se rozhodl navázat na hlavní část staršího výzkumu ve směru k severozápadu a postupně prozkoumat asi 20 m široký pruh pole podél polní cesty až po úroveň polního křížku. Z počátku se v humusové vrstvě, silné až 80 cm, vyskytly různé zajímavé nálezy (např. zlomky mortarií, fragment misky s límcovitým okrajem, tři přesleny a menší zlomek veslovité rukojeti bronzové pánvičky nebo cedníku), které patrně pocházejí z rozrušených hrobů. Dále k severozápadu však nálezů ubývalo a často to již byly jen ojedinělé a nevýrazné střípky. Tak byly prozkoumány tři úseky velké 10×10 m až po podloží, aniž se podařilo zjistit jediný hrobový celek. Z tohoto důvodu a s ohledem na již dříve připomenuté specifické podmínky zdejšího výzkumu (žárové hroby zde totiž byly ukládány do mocné vrstvy homogenního humusu, v němž jsou vlastní hrobové jámy nerozpoznatelné, takže je nutno postupně vybírat humus v celém rozsahu až po podloží)³ rozhodl jsem se upustit od původně zvoleného postupu a přejít na hloubení jen čtyři metry široké sondy, která by se lomeně napojila až na plochu starší sondy C z roku 1963⁴ a přispěla tak k poznání půdorysného rozložení hrobů. Protože jsme v blízkosti sondy C skutečně narazili na nové žárové hroby, byla v těchto místech zkoumaná plocha rozšiřována, pokud to ještě dovolil čas vyměřený pro výzkum v roce 1968.

Obr. 11. Šitbořice (okr. Břeclav). Plánek výzkumu žárového pohřebiště z doby římské. (Kresba Pernička — J. Kamenská.)

Celkovou dnešní situaci výzkumu na šitbořickém pohřebišti z doby římské zachycuje plánek na obr. 11, na němž je vyznačena čárkovanou linií základna zaměřovací sítě procházející pevným bodem daným polním křížkem, slabými liniemi obrysy polní cesty včetně jejích travnatých

² Srov. SPFFBU E 10 (1965), obr. 8 na str. 358.

³ Viz tamtéž, str. 359.

⁴ V prostoru sondy C o rozměrech 6×10 m jsme objevili tři žárové hroby, z toho jen jeden popelnicový. Tyto hrobové nálezy byly tehdy provizorně označeny písmeny B, C a D. — Srov. plánek uvedený v poznámce 2.

břehů a silnými liniemi obrysy dosud prozkoumané plochy; hranice staršího výzkumu (z doby před r. 1968) jsou přitom odlišeny úzkým šrafovaným proužkem. Místa nálezů popelnicových hrobů znázorňují kroužky, žárových jámových hrobů plná kolečka; poloha ojedinělého symbolického hrobu č. 18 je označena čtyřcípou hvězdičkou. Aby byl pláněk přehlednější, bylo od číslování hrobů upuštěno.

Současná nálezová situace ukazuje zatím dvě hrobové skupiny. Protože si o půdorysném rozložení pohřebiště ještě nemůžeme učinit reálnější představu, bylo by ovšem předčasné pokoušet se vysvětlit nepřítomnost hrobů v prostoru mezi oběma těmito skupinami. V každém případě bude však nutno vzít v úvahu skutečnost, že pohřebiště bylo z velké míry narušeno polními pracemi, ale též přihlídnout k tomu, že někde v místech výzkumu bylo již před více než 35 lety rozrušeno a zachráněno prvních pět žárových hrobů, které tuto lokalitu z doby římské uvedly do literatury.⁵

Obě hrobové skupiny se navzájem liší tím, že západnější skupina má obecně mladší časové postavení a větší hustotu hrobových nálezů, zatímco východnější skupina je zase bohatší na drobné nálezy, k nimž zde patří i zbytky bronzových nádob. Z hlediska pohřebního ritu není však mezi oběma skupinami většího rozdílu, protože v obou případech početně převažují hroby popelnicové. Východnější skupinu tvoří 17 hrobů číslo 6 až 22, z toho jsou tři prosté jámové (č. 15, 17 a 21, tj. 17,6 %) a jeden symbolický (č. 18). Západnější skupina je dnes reprezentována 12 žárovými hroby číslo 23 až 34,⁶ z nichž jsou čtyři hroby prosté jámové (č. 25, 27, 28 a 34, tj. 33,3 %). Nově odkryté hroby této západnější skupiny byly vyzvedávány pokud možno v blocích s hlínou, aby se zabránilo dalšímu ničení kosterních pozůstatků. O inventářích těchto hrobů bude proto možno hovořit teprve po první fázi laboratorního zpracování.

Při příští výzkumné kampani, která se má uskutečnit v létě 1969, bude třeba pokusit se zjistit, zda západnější hrobová skupina pokračuje dále jednak ve směru k jihovýchodu, jednak severovýchodním směrem k polní cestě. O pokračování této skupiny na severozápad není totiž pochybností, neboť v oněch místech byly nalezeny zlomky devastovaných popelnic a bohužel při tom i zlomky den. Otázku rozsahu východnější skupiny musíme ponechat zatím stranou.

Na závěr této zprávy je mi milou povinností vyslovit srdečné díky zejména panu A. Fulkovi, předsedovi MNV, a panu A. Vozdeckému, předsedovi JZD, jejichž kladný postoj k výzkumu i ochotná pomoc přispěly ke zdárnému provedení našich úkolů.

R. M. Pernička

Die Fortsetzung der Ausgrabungen im kaiserzeitlichen Brandgräberfeld bei Šitbořice (Kreis Břeclav). Durch die im Jahre 1968 durchforschte Fläche von 523,7 m² wurde der Hauptraum der älteren Ausgrabungen mit der Fläche der Sonde C (links im Bilde) verbunden, die Grabfunde selbst wurden jedoch erst in der Nähe der Sonde C blossgelegt. Auf Abb. 11. ist die Abgrenzung der durchgegrabenen Fläche mit starken Linien bezeichnet, wobei die Grenzen der älteren Grabungen (vor 1968) mit schraffierten Bändchen begleitet werden; die kleinen Ringe bilden die Urnengräber, die dunklen Kreise die einfachen Brandgrubengräber, und ein Sternchen das symbolische Grab Nr. 18.

Bei dem heutigen Stand der Ausgrabungen können zwei Grabgruppen, beide mit Übergewicht von Urnengräber, unterschiedet werden. Die mehr zum Ost gelegene Gruppe ist durch 17 Gräber Nr. 6 bis 22 repräsentiert (hier sind nur drei Brandgrubengräber und ein symbolisches Grab). Die mehr zum West gelegene Gruppe bilden 12 Gräber Nr. 23 bis 34 (vier Gräber sind dabei die Brandgrubengräber). Diese mehr dichtgestellte Grabgruppe hat im Grundsatz eine jüngere zeitliche Stellung als die östliche Gruppe, welche dagegen mit reichlichen Beigaben ausgestattet wurde.

R. M. P.

⁵ J. L. Červinka, *Anthropologie* XIV (Praha 1936), str. 113, 114, 120. *J. Skutíl*, *Pravěké nálezy na Kloboucku, 1939!* str. 60 a obr. 9. — Přesná místa těchto prvních hrobových nálezů (č. 1 až 5) nebyla bohužel zaměřena a zaznamenána.
⁶ Písmenem A provizorně označený zcela rozrušený popelnicový hrob, jehož poloha byla zaměřena v roce 1960, by, nově očíslován jako hrob č. 26. Následující čísla 27 až 29 dostaly nyní tři hroby, odkryté v sondě C, které byly přechodně označeny písmeny B, C a D. — Srov. pláněk uvedený v poznámce 2.